

паэты планеты

Нэлі Закс

Выбраная лірыка

*Пераклад з нямецкай
Лявона Баршчэўскага*

Мінск
Выдавец Зміцер Колас
2022

УДК 821.112.2-1
ББК 84(4Нем)-5
3-20

Серія заснавана ў 2016 годзе.

Рэдкалегія серыі:

Л. Баршчэўскі, Зм. Колас, В. Сёмуха,
А. Хадановіч, Г. Янкута

Пераклад зроблены паводле наступных крыніцаў:

Das Buch der Nelly Sachs. Hrsg. v. Bengt Holmquist.

Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main, 1977;

Nelly Sachs. *Späte Gedichte.* Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main, 1965;

flucht und verwandlung: nelly sachs, schriftstellerin, berlin / stockholm,

ausstellungstexte. Stadt Zürich: Museum Strauhof (o. J. d. A.).

На вокладцы:

*ГАННА РЫЎКІНА-БРЫК,
Партрэт Нэлі Закс, 1966.*

ISBN 978-985-23-0177-0

©Дызайн серыі. Русецкі М. І., 2016.

©Афармасненне. Выдавец Зміцер
Колас, 2022.

Спакой

(Zur Ruh)

Яблыкі падаюць долу між летніх прысад –
гэткі зялёны ў самотную смерць зарапад,
дрожкі жалобныя грукаюць па камянях,
ціха праводзіць парэшткі ў апошні шлях
спакой.

Тужыць вада наўздоўжкі канаў-каляін,
дзікія кветкі навокал, як скопішча мін.
І матылька, што над полем лятаў бульбяным,
сном ахапіў сусветным і сном тым зямным
спакой.

Зумканне пчол, і крыніцы ўжо досыць было
шчасця; як іншага свету святло –
у цвыркуноў гамане.
Певень да рання замоўкне і адпачне –
спакой.

1929

Каханы, вось тут стакроткі...

(Geliebter, hier sind Maßlieben...)

Каханы, вось тут стакроткі –
чакае зялёны дол
цалунак адзін кароткі
ў вячэрняй расе наўкол.

Каханы, гучыць цудоўна
фіялак ціхі спеў.
Міг далечы сіняй, поўны
нязбыўных мрой, прыляцеў.

Каханы, травы дрыжанне
і подых – вазьмі наўпрост
маё жыццё ў чаканні,
вільготнае ад слёз.

1937

Ты, ростань, салаўіны сказ...
(Abschied, du Nachtigallenwort...)

Ты, ростань, салаўіны сказ,
Што слыху Бога сягнуў;
Юдоль слёз тых, хто ўжо не раз
Ва ўсхліпваннях патануў.

Ці птахаў пары цалуюцца так,
Перш чым разляцецца ў бакі?
Ці смерць – падзелу каханнаў знак,
Заўважны ледзьве такі?

1937

(O die Schornsteine...)

*І пасля таго як мая скура будзе разбурана,
і з плоці маёй я ўбачу Бога. Я ўбачу Яго сам.*

Кніга Ёва¹

О коміны

Над вынаходліва прыдуманымі котлішчамі смерці,

Калі цела Ізраіля распусціўшыся ў дыме

У паветры плыло –

Зорка ўспрыняла як камінара яго

Пачарнеўшы

Ці гэта быў сонца прамень?

О коміны!

Шляхі волі для праху Ераміі ды Ёва –

Хто прыдумаў вас і камень за каменем

Выклаў з дыму шлях уцекачам?

О котлішчы смерці,

Запрашальна абстаўленья

Для гаспадара дома, які наогул быў госцем –

¹ Пераклад Васіля Сёмухі.

О вы, пальцы,
Што паклалі дошку парога пры ўваходзе
Як лязо нажа між смерцю й жыццём –

О вы, коміны,
О вы, пальцы,
І цела Ізраіля ў паветры як дым!

[1946]

(Wer aber leerte den Sand aus euren Schuhen...)

Але хто ж пясок з ваших туфляў вытрас,
Калі вы мусілі ўстаць да смерці?
Пясок, які Ізраіль забраў дадому,
Пясок яго вандраванняў?
Пякучы сінайскі пясок,
Змяшаны з горламі салаўёў,
Змяшаны з крыльцамі матылькоў,
Змяшаны са змяніным прахам тугі,
Змяшаны з усімі адкідамі мудрасці Саламонавай,
Змяшаны з горыччу з таемнасці палыну –

О вы. Пальцы,
Тыя што вытрасалі пясок з туфляў мёртвых,
Ужо заўтра вы станеце прахам
У туфлях тых, што приходзяць!

(Einer war, der blies den Schofar...)

*І заняпад адбываецца
дзеля ўзвышэння.*

Кніга Зоар¹

Хтосьці быў,
які дзьмуў у шафар² –
Голаў ён адкідаў,

Як робяць сарны, як алені,
Прыйшоўшы да вадапою.

Грае:

*Тэкія*³

Адбываецца смерць ва ўздыху.

*Шварым*⁴

Насення зярнятка падае –

*Тэруа*⁵

¹ Адна з галоўных кніг Кабалы.

² Старадаўні габрэйскі музычны інструмент, зроблены з рога жывёлы.

³ Доўгае раўнамернае гранне на шафары, якое выдае светлы гук.

⁴ Тры кароткія гукі, агульнай працягласцю, як тэкія.

⁵ Хуткае чаргаванне вельмі кароткіх гукаў.

Паветра кажа пра святло!
Зямля круцяцца, і круцяцца сузор'і
У шафары,
У які Хтосьці дзьме –
І каля шафара гарыць святыня –,
І Хтосьці дзьме –
І каля шафара абрынаецца святыня –
І Хтосьці дзьме –
І каля шафара толькі попел –
І Хтосьці дзьме...

Вы, што моўчкі глядзелі

(Ihr Zuschauenden)

У іх на вачах забівалі.
Так як позірк з-за спіны адчуваюць,
Так вы адчуваеце вашым цела
Позіркі мёртвых.

Колькі на вас глядзецьме вачэй, што згасаюць,
Калі са схову зрываеце фіялку вы?
Колькі рук, у мальбе ўзнятых,
У сплеченым па-пакутніцку голлі
Дубоў адвечных?
Колькі ўзрастае ўспамінаў у квецце
Вячэрняга сонца?

О неспрапяваныя калыханкі
У начных гуканнях туркоў –
Хтосьці хацеў бы ўзяць зоркі з неба,
Цяпер жа стары калодзеж
Мусіць гэта зрабіць за яго!

Вы, што моўчкі глядзелі,
Вы не ўздымалі забойчых рук,
Але й з тугі вашай не стрэсены прах,
Вы спыніліся там, дзе ён пераўтвараецца
У святло.

Модлы за мёртвага нарачонага
(Gebete für den toten Bräutigam)

І ў цябе, о мой каханы,
Дзве рукі, народжаныя, каб падносіць,
Сарвалі туфлі,
Перш чым цябе забіць.
Дзве рукі, што сабе падносіць павінны,
Калі яны робяцца прахам.
Твае туфлі былі з цялячае скуры,
Вядома, яе гарбавалі ды фарбавалі,
Яе пратыкалі шылам –
Ды хто ведае, дзе яшчэ апошні
Жыве той подых?
Падчас кароткага развітання
Яны ашчадна насыпалі пяску
Паміж тваёй крывёй і глебай,
як аднастрэлкавы гадзіннік,
Які запаўняецца смерцю штоміг.
Твае ногі!
Думкі іх апярэдзвалі ўсцяж,
Што так хутка траплялі да Бога,
І ногі твае адчулі стому,
Засмылелі, каб дагнаць магчы сэрца.

Але ж скура цялячая –
Яе некалі языком цёплым-цёплым
Аблізвала маці жывёлы,
Перш чым яе садралі –
Была яшчэ раз садрана
З тваіх ног...
О, мой каханы!

(Qual, Zeitmesser eines fremden Sterns...)

Шаты раніцы – гэта не шаты вечара.

Кніга Зоар

Пакута, храномер зоркі чужой,
Што фарбуе кожную хвілю іншым змрокам –
Пакута тваіх узламаных дзвярэй,
Твайго ўзламананага сну,
Тваіх усцяж чутных крокаў,
Што адлічвалі апошнае жыццё,
Тваіх расціснутых крокаў,
Тваіх адчаканеных крокаў
Аж пакуль яны перасталі быць крокамі
Для майго вуха.
Пакута сканчэння тваіх крокаў перад кратамі,
За імі пачатак хваляў нашай тугі –
О час, што адно вылічвае паміранне,
Як лёгка стануцца смерці пасля
Гэткіх практыкаванняў доўгіх.

(Wenn ich nur wüsste...)

Калі б я ведала толькі,
на чым запыніўся твой апошні позірк.
Ці быў гэта камень, які ўсмактаў ужо нямала
Апошніх позіркаў, аж пакуль яны аслебла
Не ўпалі на сляпога?

Ці была зямля гэта,
Каб хапіла яе чаравік запоўніць
І, зрабіўшыся ўжо чорнай,
Рыхтаваць так шмат
Развітанняў і так шмат смерці?

Ці быў гэта твой апошні шлях,
Што тебе «бывай» з усіх дарог прыносіў,
Якімі ты прайшоў?

Лужына, кавалак люстранога металу,
Мажліва спражка рэменя твайго ворага,
Або нейкі іншы вяшчун маленькі
Нябёсаў?

Ці табе гэтая зямля паслала,
Што нікога адсюль без любові не адпускае,
З паветра птушыны знак,
Прыгадваючы тваю душу, так што
Яна здрыганулася ў целе
спакутаным сваім?

[1946]

Хор уратаваных
(Chor der Geretteten)

Мы, уратаванья,
З чыіх дудчастых касцей смерць ужо
зрабіла свае флейты,
Над чыімі жыламі-цецівой смерць ужо
накрэсліла свой лук –
Наша целы скардзяцца яшчэ
Сваёй пакалечанай музыкай.
Мы, уратаванья,
Зашмаргі на нашы шыі ўсё яшчэ вісяць
Перад намі ў блакітным паветры –
Вадзяныя гадзіннікі ўсё яшчэ запаўняюцца
кроплямі нашай крыві.

Мы, уратаванья,
Чарвякі жаху ўсё яшчэ точаць нас.
Наша сузор'е пахавана ў праху.
Мы, уратаванья,
Просім вас:
Паказвайце нам сонца адно памалу.
Вядзіце нас няспешна ад зоркі да зоркі.
Дайце нам зноў вучыцца жыццю паступова.

Хор камянёў
(*Chor der Steine*)

Камяні мы
Калі нехта падыме нас
Ён падыме прадаўні час –
Калі нехта падыме нас
Ён падыме Эдэмскі сад
Калі нехта падыме нас
Ён падыме Адамам і Евай спазнанае
І спакушэнне змея, што паглынае прах.

Калі нехта падыме нас
У руцэ ён падыме мільярды ўспамінаў
Што ў крыві распусціцца не могуць
Як вечар.
Бо мы памятных пліты
Над усім што памерла.

Мы заплечнікі з пражытымі жыццямі
Хто падыме нас, той падыме
закалянелыя зямныя магілы.

Вы, галовы Якубавы,
Мы схавалі для вас і трымаем
карэнне сноў,
Дазваляем празрыстым арханёлам
Расцвісці як на ўзмежку градкі з ветру.

Калі нехта кранеца нас
Ён кранеца жалобнай сцяны.
Плач ваш як алмазны разец разразае
нашу цвёрдзіню

Каб яна распалася й стала
лагодным сэрцам –

Пакуль вы камянееце.

Калі нехта кранеца нас
Ён кранеца сыходу расстайнага паўночы
Што звiніць нараджэннем і смерцю.

Калі нехта кіне нас
Ён кіне сад Эдэма –
Віно зорак–
Вочы тых што любяць і здраду ўсю–

Калі нехта кіне нас у гневе
Ён кіне вечнасць пакроеных сэрцаў
І матылькоў шаўкавічных.

Сцеражыцеся, сцеражыцеся
Шпурнуць камень у гневе –
Наша сумесь прадзьмутая подыхам.
Яна ў таямніцы загусла ды можа
Абудзіцца ад пацалунку аднаго.

(Nacht, Nacht...)

Ноч, ноч,
каб ты ў аскалёпкі не ператварылася
цяпер, калі час з шалёным сонцамі
пакутніцтва
знікае пад пучынай мора ў тваёй глыбіні –
поўні смерці
у маўчання твайго кроў пралітую
цягнуць дах зямлі, які абрынаецца –

Ноч, ноч,
калісьці была ты нявестаю таямніц,
аздобленай атрутнымі лілеямі –
У тваім цёмным шкле паблісквала
фата-маргана поўных тугі,
і любоў сваю ранішнюю ружу
выстаўляла табе, каб яна расцвітала –
ты бывала часам відзежаў люстрам
патоўбочным і ротам-аракулам...

Ноч, ноч,
цяпер ты зрабілася
могілкамі жахлівай катстрофы зоркі –
бязмоўна час у табе парынае
са сваім знакам:
камень, што абрынаецца,
і з дыму штандар!

Каб пераследаваныя не сталі пераследнікамі
(Auf dass die Verfolgten nicht Verfolger werden)

Крокі...

У якіх гротах рэхаў
вы захаваліся –
тыя, што колісь прадракалі
смерці надыход?

Крокі...

Ні птахаў палёт, ні вантробы на вачах,
ні крываваы сполахі Марса
мог больш перадаць аракул –
а толькі крокі...

Крокі...

Спрадвечная гульня кáта й ахвяры,
пераследвальнікаў і пераследваных,
паляўнічых і ўпаляваных...

Крокі,

што робяць час шалёным,
дрэсіруюць з ваўкамі
на павадку часіну,
азліваюць уцекачу крывёю
шлях да ўцёкаў.

(Wir sind so wund...)

Мы так моцна паранены,
што паміраем, здаецца,
калі чуем злыя словы з вуліцы.
Вуліцы тое не ведама,
яна не нясе такога цяжару;
яна не прывыкла, каб на ёй
адбываўся выбух Везувія болю.
Згадкі прадаўніх часоў сцёрліся на ёй
з часу, калі святло стала штучным,
а анёлы гуляюцца толькі
з птушкамі й кветкамі
ці ўсміхаюцца толькі праз сон дзіцяці.

(Du sitzt am Fenster...)

Ля вакна сядзіш ты,
а снег ідзе –
белыя твае валасы
і твае рукі –
але ў абодвух люстэрках
твару белага твайго
усё яшчэ лета:
край, для лугоў, узнесеных у нябачнасць –
пітво, для відзежаў сарнаў на ноч.

Але з плачам я ў тваю беліню парынаю,
у твой снег –
з якога так ціха сыходзіць жыццё,
як пасля модлаў, прамоўленых пры канцы...

О, каб заснуць мне ў снезе тваім
з усім бодем у вогненным подыху свету!

Пакуль пяшчотны абрыс тваёй галавы
знікае ўжо ў моры начы
дзеля новага нараджэння.

(Wenn der Tag leer wird...)

Калі пусцее дзень
у сутонні,
калі пачынаецца час без выяваў,
злучаецца галасоў самотнасць –
звяры тольк палююць
або палююць на іх –
ад кветак водар адно –
калі ўсё зноў безназоўнае,
як у самым пачатку –
ты ідзеш сярод катакомбаў часу,
што адкрываюцца тым,
каго вось-вось чакае канец –
там дзе растуць зародкі сэрцаў –
у цёмную сутнасць жыцця
парынаеш ты –
ужо як смерць абмінеш,
што адно толькі рэзкі скразняк –
і, мерзнучы каля выхаду,
расплюшчваеш вочы,
у якіх ужо водбліск свой
пакінула зорка новая.

(Am Abend weitet sich dein Blick...)

Увечары твой пагляд сягае
па-за межы паўночы –
я ўдвая перад табой –
зялёная пупышка, што вырастае
з лістка падвяночка
ў пакоі, дзе мы двум розным
светам належым.

Ты сягаеш ужо нашмат вышэй за мёртвых,
тутэйшых.

Ты ведаеш пра тое, што прарасло
квеценню з зямлі, акрытай карой загадак.

Як ненароджанае дзіця, у цэле маці
з прадаўнім святлом над галавою,
глядзіць у бязмежжа
ад зоркі да зоркі –
так канец перацякае ў пачатак,
як крык лебядзіны.
Мы ў палаце лякарні.
Ды ноч належыць анёлам!

Матылёк

(*Schmetterling*)

Які ладны Той Свет
намаляваны ў праху тваім.
Праз полымнае ядро зямлі,
праз яе каменныя абалонкі,
ён быў табе ўручаны,
Тканка росстані ў прошласцяў маштабе.

Матылёк,
дабранач усіх істотаў!
Вагі смерці й жыцця
схіляюцца сваімі шалямі
ўніз да ружы,
што вяне, калі на шляху дадому
спее святло.

Які ладны Той Свет
намаляваны ў праху тваім.
Які каралеўскі знак
у таямніцы паветра.

(Das ist der Flüchtlinge Planetenstunde...)

Гэта ўцекачоў час планетарны.
Гэта ўцекачоў ашалелыя ўцёкі
у падучку, у смерць!

Гэта зарапад з магічнага палону
парога, статку, хлеба.

Гэта чорны яблык пазнання,
страх! Пагаслае сонца любові,
што ідзе дымам! Гэта квет спеху,
набрынялы потам! Гэта паляўнічыя
з Нічога, адно з уцёкаў.

Гэта тыя, за кім палююць, якія свае сховы
смяротныя начуць у магілы.

Гэта пясок, зляканы
з гірляндамі развіталымі.
Гэта памкненне зямлі на волю,
яе перарывістае дыханне
ў пакоры паветра.

(Einen Akkord spielen Ebbe und Flut...)

Акord іграецца спадам і прыплывам вады,
лаўцы й тое, на што палююць.

Рук мноства
спрабуе ўхапіцца і затрымацца,
Кроў – гэта нітка.

Пальцы ўказваюць на размяшчэнні,
часткі цела задзейнічаны
ў выявах пры смерці.

Стратэгія,
пах пакутаў –
Косткі на шляху да праху
і па-над хвалямі
пырскі тугі.

(Erde, Planetengreis, du saugst...)

Планета-старац, Зямля, ты смокчаш з маёй нагі,
што хоча ляцець,
о, кароль Лір з самотай падпахай.

Ты ўнутр сябе плачаш марскімі вачыма,
скіроўваючы пакут руіны
ў свет душы.

На тваіх срэбных кудзерах мільёнагодзі
на дымны вянок зямлі, зорнанебнае шаленства
у паху пажараў.

І твае дзеці,

што ўжо адкідаваюць цень тваёй смерці,
бо ты няспынна абарачаешся
на месцы сваёй зоркі,

жабрак на Птушынай Дарозе з ветрам –
сабакам правадніком сляпога.

(Eine Windschleppe...)

Шлейф ветру
з удыханнямі мёртвых.
Рыбак цягне ўгору срэбную рыбку
праз сапраўдную грамаду анёлаў.
Модлы налітых крывёю жабраў.

Але падчас набажэнства
старыя жанчыны спяць,
нягледзячы на водар лаванды
і ахопленыя пажарам літары,
што ім раз'ядаюць вочы.

(Bereit sind alle Länder aufzustehn...)

Гатовы ўсе краіны ўстаць і адысці
ад мапы свету.
Стрэсці з сябе сваю зорную скуру;
блакітныя вузлы сваіх мораў
завязаць на спіне;
свае горы з вогненнымі каранямі
насунуць, як шапкі, на дымкія валасы.

Гатовы несці ў валізцы
апошнюю гіру маркоты –
гэтую ляльку-матылька,
на крылах якой яны некалі скончаць
сваю вандроўку.

(Hier unten aufgestellt...)

Тут унізе расстаўлены
рыштунак вайны, афарбаваны ноччу.
пад сузор'ем Стральца,
іерогліфы першай гатоўнасці.

І асобна верх і ніз
міляў нараджэнняў і смерцяў,
якіх мы не разумеем.

Але стрэлы тугі
навостраныя, тут і там
і аднолькавыя калчаны з медзі
як захавальнікі выступлення ў паход.

(In der Morgendämmerung...)

На досвітку, калі
выбітая снамі манета начы
пераварочваецца,
а рэбры, скура, вочныя яблыкі
сцягваюцца дзеля яе народзін –
певень з белым грэбнем п'яе,
і надыходзіць жахлівая хвіля
бязбожнай галечы,
на ростанях апынуўшыся –
бубнач караля завецца Вар'яцтвам –
сплывае натоленая кроў.

Хасіды танчаць
(*Chassidim tanzen*)

Ноч развявае
сцягі вырванья ў смерці

Чорныя капелюшы
адводы маланак Божых
узбуджаюць мора

важаць яго
узважаюць

на бераг шпурляюць яго
туды дзе святло
нарэзала чорных ранаў.

Свет каштуюць
на язык
да канца прапеты
які дыхае лёгкімі таго свету.

На сямісвечніку
ўзносяць модлы Пляяды...

(Immer noch Mitternacht auf diesem Stern...)

Усё яшчэ поўнач на гэтай зорцы
і войскі, зборні сну.
Мала хто з вялікіх распачных
любіў вось так,
што граніт начы падхапіўся
перад сляпучай белізною аленевых рог
яе маланкі.

Гэтак Ілья; як лес з вырванымі каранямі,
ён падняўся пад ядлоўцам,
пацягнуў за сабою, кровапускальнік народа,
крыжавыя кавалкі тугі,
увесь час прыціскаючы анёльскі палец,
як прамень месяца, што высмоктвае стому,
да свайго цяжару,
цягнучы бездані дадому –

І Хрыстос! На пакутным крыжы
толькі схіленая голаў –
падбароддзе апушчана,
з уцёсам:
Досьць.

(Da schrieb der Schreiber des Sohar)

І запісаў пісец кнігі Зоар,
і адкрыў сетку слоў-артэрыі,
і ўвёў кроў з сузор'яў,
што кружлялі нябачна, адно
запаленыя тугою.

Труп алфавіта з магілы ўстаў,
анёл літараў, прадаўні крышталь,
увесь у кроплях вады Тварэння,
што звінелі – і скрозь іх былі відаць,
як ззялі рубін і гіяцынт і лазурыт,
калі камень быў мяккі яшчэ
і пасеяны, як кветкі.

І чорнай пантэрай зарыкала
ноч; і пачала варочацца,
і закрывяніла іскрамі
рана дня.

Свята было ўжо маўклівым ротам,
толькі ветрык яшчэ Бога Душы выдаваў.

(Wie aber...)

Як, аднак, выглядае,
калі Нешта ўжо тут
ахоплівае зрокам
лятучыя камяні,
што нараджаюць Залатое,
вогненныя зубы,

Што далей зжоўваюць цемру,
і глуханемыя пісьмёны
з вечаровай крыві –

маўчанне над нябеснай карцінай
слоў, што блякнуць –

удыхаючы смерці
цьмяную прыправу,

а ў ружовым святле хворых на падучку
ці гартае старонкі пралескавае неба?

Як толькі тады,
адпусціўшы ўсе парэнчы,
скачучы пры абяцанні покрыва,
пад нагамі фанфар у лунанні
згублены часу пясок...

Укаранаваны шытамі
(*Dornengekränt*)

Іеранім Босх

Зноў і зноў
цераз клямку вядзьмарскіх чараў
узарвана сутво, пуп любові.
Зноў і зноў
кат над спінай, выгнутаі па-лебядзінаму,
закладнікі даўно ўжо выпрабаваныя ў сне.

Зноў і зноў
адхвастаны подзьмух
над аголеным целам.

Зноў і зноў
Туга, усіх магіл веснавая пупышка,
расціснутая ў слязу пальцам каменнага веку.

Зноў і зноў
крывавая змяя варушачы языком,
у скураной куртцы кáтаў.

Зноў і зноў
позіркі ахвяры накрытыя
Богам – адыходам – попелам...

(Hinterm Augenlid...)

За павекам
блакітныя жылкі
ля луннага каменя часу,
крык пеўня
ўскрывае раны
на галаве прарока.

Спіралямі
гараць рукі – ногі
адцвітаюць звонку,
ды цела хіліцца,
праху плод,
з ледзяным наменнем
на ўжытак смерці.

(Salzige Zungen...)

Салёныя мора языкі
аблізваюць пярліны нашай хваробы –
ружа на даляглядзе,
не з праху яна,
а з начы,
схіляецца ў нараджэнне тваё...
Тут у пяску
яе чорныя шыфры,
агорнуты часам,
растуць, як валасы,
у смерці яшчэ...

(So weit ins Freie gebetet...)

Так далёка прытулак вынесшы вонкі,
за горад, у сне.

Прэч з краіны
з цяжкім грузам любові.

Матыльковая зона мрояў
як працягнуты праўды
парасон ад сонца.

Ноч
Ноч
Начны ўбор цела
шырыць сваю пустэчу
а стуль вырастае прастора
праху дзе спеву няма.

Мора
прарочымі языкамі пены
коціцца
над саянамі мёртвых
пакуль сонца не пасее зноў
прамянёвы боль хвілі.

(In der Flucht...)

Падчас уцёкаў
які магутны прыём
па дарозе...

Загорнутая
ў шаль-пялюх
Ногі ў модлах пяску
які не можа сказаць “амін”
бо яму трэба рушыць
з плаўніка ў крыло
і далей...

Хворы матылёк ізноў
хутка будзе ведаць пра мора...
Гэты камень
з пісьмёнамі сузор’я Пчалы
уціснуўся мне ў руку...

На месцы радзімы
я маю ператварэнні свету...

(Abgewandt warte ich auf dich...)

Адвярнуўшыся
я чакаю цябе
ты існуеш далёка ад жывых
ці блізка.

Адвярнуўшыся
я чакаю цябе
бо не павінны адпушчаныя на волю
петлямі тугі
быць паняволенымі
ані ўкаранаванымі
каронай з праху планеты –

Каханне гэта кветка пяскоў
што трывае ў агні

І не знішчаецца ім...

Адвярнуўшыся
яна чакае цябе...

(Du in der Nacht...)

Ты
уначы
заняты адвучваннем свету
з далёку-далёку
твой палец маляваў у ледзяным гроце
спеўную мапу схаванага мора
што збірала ў ракавіне твайго вуха ноты
камяні на будову моста
адгэтуль туды
гэтая вельмі дакладная задача
развязак якой
дадуць забраць тым хто памірае.

(Mund saugend am Tod...)

Рот

смокча прыпаўшы да Смерці
і зорныя промні
з таямніцамі крыві
выплываюць з жылы
туды свет ішоў каб напіцца
і квітнеў

Смерць

выводзіць свой пункт погляду
з маўчання
і спустошанае вока
безнадзейнай пакінутасці праху
выйшла за межы парогу бачання
тады калі драма часу
дабраслаўляецца
тут жа за сваім покрывам на труну.

Лебедзь
(Der Schwan)

Пустэча
над водамі
і ўжо над вокамгненнем вісіць
лебядзіная тэрыторыя
праросшы з вады
імкнучыся ўгару
і зноў ападаючы ўніз
глытаючы пыл
і вымяраючы паветрам
сусвет...

(Auf dem Markt...)

На рынку
насычаная сонцам спіць
закатаваная прырода –
хутка выбухам у твой рот
шпурне таматы

Ды раптам
лічачы валюту
абарончы вал з начы
атачае ўсё што робіцца
не падымаюцца масты
да гандляра
які працягвае руку
каб узяць

Стварэнне абрэзанае
на прылаўках
перанеслі ў мой свет
каб знайсці малітву
якая састаўляе скалечаныя склады
у сваю цьмяную гармонію
а ў ёй ідэаграмы цалуюцца і лекуюць.

(Der versteinerte Engel...)

Анёл скамянелы
яшчэ сцякаючы кроплямі ўспаміну
пра колішні сусвет
без часу
блукаючы па жаночым аддзяленні
у бурштынавым святле
уклучна з наведваннем голаса
дагістарычна
 не адкусіўшы ад яблыка
спяваючы на золку
ад праўды...

А іншыя расчэсваюць валасы
 ад няшчасця
і плачуць
калі крумкачы знадворку
разгортваюць сваю чарнату ў поўнач.

(Wenn der Atem...)

Калі дыханне
збудуе хаціну начы
і памкнецца
шукаць сваё пакутнае неба,

а цела
гэты скрываўлены вінаграднік
запоўніць барыскі цішыні
і вочы ператворацца
ў відушчае Святло

калі ў таямніцы
распусціцца ўсё
і падвоіцца ўсё –

народзіны
ўсе драбіны Якубавы ў спеве ўзнясуць

тады пагодная святлінка
запаліць час...

(Vor meinem Fenster...)

Перад маім акном
у пяску камень... мох... звялае лісце
і чарада чкую жаолбны птах
дзюбаю цягам ночы
расклаў на новыя й ноыя іерогліфы
і шкло люстэрка з чорным крыжам здрады...

Як хоча быць гэтая «Арэстэя»
колькімі загінулымі бацькамі й мацяркамі
напісанай
і сынамі абцяжаранай крывавай віною
у тленнасць ператворанай,
быць прачытанай?

Целама калі яно піша на пяску
прамаўляе рука і так
гладзіць мяне па спіне
што я мерзну...

(Diese Schneeflower...)

Гэта снежная кветка
абAPERлася на кіёк
які праз тугу па доме
мусіць вандраваць з ёй
Так цудоўна квітнела
дзевяност восем гадоў
ужо з прыцмокваннем смокчучы
матчына малако ноч

Слепячыся з патайбочна-блакітным
паглядам
абкладзеная гуромю хвілін
якія можна яшчэ ўдыхнуць і выдыхнуць
лёгка выпадак смерці і гатовая на выхад
нявечта пад вэлюмам...

(Auf der äußersten Spitze der Landzunge...)

На самым пярэднім ускрайку мыса
каменданцкая гадзіна
Бездань пагражае хворай сілай цяжару
Францыск – Бааль Шэм¹ уздымаюцца над святым поста­
м ззяюць у Няісным...
Аліўная гара ўзносіць модлы адзіным ускрыкам
што парваў сэрца каменю
Музыка агоніі
ў вуха Універсуму
светамі стыгматызаванае
распальвае яго гутарковую мову...

¹ Той, хто ведае Богае імя (*ст.-габр.*).

(Die beiden Alten...)

Пара старых людзей
што сядзяць поруч
Сузор'е Блізнятаў
што яшчэ ззяе са спаленай музыкі
свайго мінулага
бо яны памерлі кахаючы адно аднаго –
зачараваныя магіяй чорнага прынца
гэтага выразанага сілуэта начы
што смуткуе на скуры-сетцы як бяссонне
калі яе будучыня ў пазногцях і валасах
прарастае смерць...

(Wer ruft?..)

Хто гэта кліча?
Свой голас!
Хто адказвае?
Смерць!
Ці сяброўства гіне
ў кашарах сну?
Гіне!
Чаму не чуваць пеўня?
Ён чакае пакуль
размарынавы пацалунак
паплыве па вадзе!

Што гэта?

Імгненне самоты
з якога выпаў час
забіты вечнасцю!

Што гэта?

Сон, паміранне – рэчы без якасцяў

(Die gekrümmte Linie des Leidens...)

Пакутаў скрыўленая лінія
намацваючы
геаметрыю сусвету крэсленую
боскім агнём
каб дайсці да канца прайшоўшы
заўсёднай трасай святла да цябе
і зноўку сцямнеўшы ў падучцы
няўцерпнасці гэтай...

І ў чатырох сценах тут нічога няма
толькі рука мастака – часу
вечнасці эмбрыён
святло спрадвечнае над галавою
і сэрца-ўцякач прыкутае
выскоквае з наканаванага: смылець і смылець...

Яна танчыць

(Sie tanzt)

Яна танчыць
ды нібы з нейкім цяжарам
чаму ж з гэткім цяжарам?
Бо ёй не патрэбная суцеха...

Стогнучы яна выцягвае
свайго каханага
з глыбінь на марскі бераг свету
Дыханне трывогі
авявае збаўляльныя рухі яе рамянаў
Рыбіна ў пакутах трапечацца нема
на яе міласці...

Але раптоўна
сон
навальваецца ёй на шыю –
каб вызваліцца
існуе жыццё
існуе смерць...

(So einsam ist der Mensch...)

Гэткі самотны чалавек
шукае Усходу
дзе меланхолія пачынае днець
Усход чырвоны ад пеўневых спеваў
О паслухай мяне...

Каб у памкненні львіным
і ва ўспышцы хвосткай экватара
прапасці

О паслухай мяне...

Каб з абліччамі херувімаў дзіцячымі
звянуць пад вечар

О паслухай мяне...

На блакітнай поўначы ружы вятроў
у бяссоннай начы
з пупышкаю смерці на вейках
далей, далей ад крыніцы...

(Dein Name ist dir verlorengegangen...)

Тваё імя згубілася ў цябе ў памяці
але свет спяшаецца сюды
і прапаноўвае табе цудоўны выбар
Ты трасеш галавою
але твой каханы
некалі табе знайшоў іголку ў стозе
Ці чуеш: ён ужо гукае цябе...

Абрыс
(*Der Umriss*)

Тое ўсё па-за мною ўжо –
ты адляцела разам з маім светам
Камета Смерці
па-за мною ўжо абдыманне
пустэчы
кружлянне пярсцёнка
што страціў свой палец...

Ізноў чарната і змрок
як перад стварэннем свету –
Закон Жалобы.
Апалага лісця легкадумная пазалота
начы
якую сабе дазволіў дзень.

Цень, каліграфія
як спадчына.

Маляванья зеленню краявіды
з шаптаннем іх водаў-варажбітак
што патанулі
ў тупіковых завулках цемры.

Ложак кресла і стол
на дыбачках вымкнулі з пакоя
пасля валаска расстання.

Усё адправілася ў вандроўку
разам з табой
усё што я мела ў мяне адабралі –

толькі ты мой каханы п'еш
словы з майго подыху
покуль я не замоўкну навекі...

1960

(Vergebens verbrennen die Briefe...)

Марна

палаюць пісьмы

ў начы начэй

на папялішчы ўцёкаў

бо мілоць выпінаецца

са свайго калючага кустоўя

бічаваная пакутніцтвам

і пачынае ўжо языкамі полымя

цалаваць сваё нябачнае неба

калі варта начная кідае цямноцці на сцены

а паветра

дрыготкае ад прадчуванняў

у пятлі пераследніка

несенага ветрам

моліцца:

Чакай

аж літары вернуцца дамоў

з полымнай пустэльні

каб быць паглынутымі

святымі ратамі

(Meine Liebe floss in dein Martyrium...)

Маё каханне перацякло ў тваё пакутніцтва
адужала смерць
Мы жывём ва Уваскрэсенні

(Tänzerin bräutlich aus Blindenraum...)

Танцоўшчыца
як нявеста
з пакоя сляпых
ты адчуваеш
далёкіх дзён тварэння
тугу што ўзыходзіць –

Музычнымі сцежкамі свайго цела
ты абмацваеш паветра
Там
дзе шар зямны
шукае новай дарогі
да нараджэння.

Праз
лаву ночы
як павекі што
раскрываюцца ціха
пробліскам вулканаў тварэння
гучыць крык першынца.

На голлі тваіх суглобаў
ўяўленні будуюць
свае шчабятлівыя гнёзды.

Нібы ў даяркі
на досвітку
твае кончыкі пальцаў
цягнуцца да крыніц святла
прыхаваных
пакуль ты працятая
пакутамі вечара
вачэй не ахвяруеш
поўні дзеля варты начной.

Танцоўшчыца-
парадзіха ты адна
носіш на схаванай
цела свайго пупавіне
ўспадкаваную ад Бога
аздобу дваінят
смерці й народзінаў.

[1961]

(Im Morgengrauen...)

На самым золку,
калі прывык прачынацца птах –
пачынаецца часіна тугі ўсяго праху,
што пакінула смерць.

О часіна народзінаў,
Родаў у пакутах, у якой першая рабрынка
новага чалавека ўзнікае.

Каханы, туга твайго праху
З шумам працінае маю душу.

[1961]

(Rückwärts...)

Назад
у мінулыя дзевяць дзясяткаў гадоў
аддаецца рэхам голас сляпой жанчыны
пакуль ён не занурыцца ў матчына малако
і робячы сляпучыя зубцы
не залунае над вуліцай выяваў –
шукаючы спаміж нашых целаў
калыску пылу
дзе крылы дрэмлюць
Рука гэтай сляпой жанчыны
сцягвае з цела душу
яна мой голас помніць
што даў ёй адказ
пралічаны й прамераны
у літанняў юдолі
падчас адвенту пераходнага стану

(Diese Kette von Rätseln...)

Гэты ланцуг загадак
уздеты на шыю начы
Слова царскае гэтак далёка напісана
што яно нечытэльнае –
можа ў траекторыях каметаў
калі адкрытая рана нябёсаў
смыліць

там

дзе прастора жабрака
які на каленях прайшоўшы
вымераў усе прасёлкі
целам сваім

бо чытэльнае
трэба выпакутаваць
і вывучыць паміранне
праз цярплівасць...

(Diese Nacht ging ich...)

Гэтай начы
зайшоў я ў цёмны завулак
за рог дома
і ўтупіўся мой цень
мне падпаху
Гэтая адзежына ў стоме
прагнула быць ношанай
і колер Нішто да мяне прамовіў:
Ты – з *таго* боку!

(Im Meer aus Minuten...)

У моры хвілінаў
кожная паасобку прагне загінуць
Хуткая дапамога
з дом вышынёю праглынутыя словы
паветра бракуе –
толькі пагібель
надзея не стала матыльком
смерць створаная высілкамі гэтакімі
тое што ахінае Бога
распускаецца ў пяску
гэтае Першаслова
што ўрываецца ў ноч
без паратунку
Зямля
сляза пад зорамі –
я парынаю ў тваю празмернасць...

(Vor den Wänden der Worte – Schweigen...)

Перад сценамі слоў – маўчанне –
за сценамі слоў – маўчанне –
праявы горычы прарастаюць праз скуру
вочы блукаюць у ледніковых водах пакут
Рукі мацаюць шукаючы ў цемры
белых зубцоў нябыту.

Звонку
ў прастору Боскай міласці ціснецца танец
раны жыцця наносяцца зорцы...

Хор мёртвых
(Chor der Toten)

Мы чорным сонцам страху,
Як рэшата, прадзіраўленья –
Мы сплылі потам смяротнай хвіліны.
На нашых целах засохлі ўчыненыя нам смерці,
Як палявыя кветкі на пясчаным узгорку.
О вы, што ўсё яшчэ вітаеце прах як сябра,
Вы, што гаворыце, як пясок да пяску:
Я цябе кахаю.
Мы кажам вам:
Разарваныя покрывы таямніцаў праху.
Паветра, у якім нас здушылі,
Пажары, у якіх мы згарэлі,
Зямля, у якую яны скінулі нашы парэшткі.
Вада, што заззяла пярлінкамі поту нашага страху,
Рушыла з намі й пачынае пабліскваць.
Мы, мёртвыя Ізраіля, кажам вам:
Мы ўжо ідзём на адну зорку далей
У нетры нашага схаванага Бога.

(Kommt einer von ferne...)

Калі нехта прыходзіць
здалёку з мовай
якая можа злівае гукі
з гігантаннем кабылы
або
з піскам
драздзянятак чорных
або
з віскатаннем пілы
што разразае наўколле –
тады прыходзіць нехта
здалёку
у яго рухі сабакі
або
пацука мажліва
а гэта зіма
то апранай яго цёпла
можа быць таксама
што ў яго агонь пад падэшвамі
(мажліва, ён ляцеў
на метэоры)
і не сварыся на яго
калі твой дыван лямантуе прабіты –

чужынец заўсёды мае
сваю радзіму на руках
як тая сіротка
для якой ён можа не шукае
нічога апроч як магілы.

ЗМЕСТ

Спакой	5
Каханы, вось тут стакроткі.....	6
Ты, ростань, салаўіны сказ.....	7
*** (О коміны...)	8
*** (Але хто ж пясок з вашых туфляў вытрас...).....	10
*** (Хтосьці быў...).....	11
Вы, што моўчкі глядзелі.....	13
Модлы за мёртвага нарачонага.....	14
*** (Пакута, хранометр зоркі чужой...)	16
*** (Калі б я ведала толькі...)	17
Хор урагаваных	19
Хор камянёў	21
*** (Ноч, ноч...).....	23
Каб пераследаванья не сталі пераследнікамі	24
*** (Мы так моцна паранены...).....	26
*** (Ля вакна сядзіш ты...)	27
*** (Калі пусцее дзень...)	28
*** (Увечары твой пагляд сягае...).....	29
Матылёк.....	30
*** (Гэта ўцекачоў час планетарны...)	31
*** (Акорд іграецца спадам і прыплывам вады...)	32
*** (Планета-старац, Зямля...).....	33
*** (Чорны Ёханаан...)	34
*** (Шлейф ветру...)	35

*** (Гатовы ўсе краіны ўстаць...)	36
*** (Тут унізе расстаўлены рыштунак вайны...)	37
*** (На досвітку, калі...)	38
Хасіды танчаць	39
*** (Усё яшчэ поўнач на гэтай зорцы...)	40
*** (І запісаў пісец кнігі Зоар...)	41
*** (Як, аднак, выглядае...)	42
Укаранаваны шыпамі	43
*** (За павекам...)	44
*** (Салёныя мора языкі...)	45
*** (Так далёка прытулак вынесшы вонкі...)	46
*** (Падчас уцёкаў...)	47
*** (Адвярнуўшыся я чакаю цябе...)	48
*** (Ты уначы заняты адвучваннем свету...)	49
*** (Рот смоча прыпаўшы да Смерці...)	50
Лебедзь	51
*** (На рынку...)	52
*** (Анёл скамянелы...)	53
*** (Калі дыханне збудуе хаціну начы...)	54
*** (Перад маім акном...)	55
*** (Гэта снежная кветка...)	56
*** (На самым пярднім ускрайку мыса...)	57
*** (Пара старых людзей...)	58
*** (Хто гэта кліча?)	59
*** (Пакутаў скрыўленая лінія...)	60
Яна танчыць	61
*** (Гэткі самотны чалавек...)	62

*** (Гэткі самотны чалавек...)	63
Абрыс	64
*** (Марна палаюць пісьмы...)	66
*** (Маё каханне перацякло ў тваё пакутніцтва...)	68
*** (Танцоўшчыца як нявеста з пакоя сляпых...)	69
*** (На самым золку...)	71
*** (Назад у мінулыя дзевяць дзясяткаў гадоў...)	72
*** (Гэты ланцуг загадак...)	73
*** (Гэтай начы зайшоў я ў цёмны завулак...)	74
*** (У моры хвілінаў...)	75
*** (Перад сценамі слоў – маўчанне...)	76
Хор мёртвых	77
*** (Калі нехта прыходзіць...)	78

Закс, Нэлі

З-20 Выбраная лірыка / Нэлі Закс ; пер. з ням. Лявона Баршчэўскага. — Мінск : Выдавец Зміцер Колас, 2022. — 84 с. (Паэты планеты).

ISBN 978-985-23-0177-0.

Нэлі Закс (сапр. Леані Закс; 1891–1970) – габрэйская нямецка-шведская пісьменніца і паэтка. У 1966 годзе Нобелеўскі камітэт узнагародзіў яе – разам са Шмуэлем Ёсэфам Агнонам – Нобелеўскай прэміяй па літаратуры «за выдатныя лірычныя і драматычныя творы, якія трактуюць лёс Ізраіля з вострай сілай».

Адрасуецца шырокаму колу чытачоў.

УДК 821.112.2-1

ББК 84(4Нем)-5

Серыя «Паэты планеты»

Літаратурна-мастацкае выданне

Нэлі Закс

ВЫБРАНАЯ ЛІРЫКА

Дызайн Марціна Русеўскага

Адкасны за выпуск Зміцер Колас

12+

Падпісана ў друк 04.06.2022. Фармат 60×90^{1/32}.

Папера афсетная. Друк лічбавы.

Ул.-выд. арк. 3,03. Ум. друк. арк. 2,88.

Наклад 99 асобнікаў. Заказ № 29.

Выдавец і паліграфічнае выкананне
індывідуальны прадпрымальнік Зміцер Колас.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі
выдаўца, вытворцы, распаўсюдніка
друкаваных выданняў № 1/291 ад 17.04.2014.

Пр. Незалежнасці, 105-14, 220114, Мінск.